

Warszawa, 26 października 2016 r.

**Komunikat FOR:
Rewizja budżetu UE 2014-2020:
zmarowana szansa czy nadzieja na obywatelski nadzór?**

W październiku 2013 r. FOR opublikowało analizę pt. „Polska nie wspiera efektywnej realizacji budżetu UE”¹, w której został opisany plan Unii Europejskiej, aby w połowie obowiązywania unijnej perspektywy budżetowej na lata 2014-2020 dokonać kontroli jakości wydatkowania pieniędzy. Polscy europosłowie oraz Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP sprzeciwiali się takiej formie rewizji, która pozwalałaby odebrać fundusze krajom marnotrawiącym unijne środki. **Niedawno opublikowane przez Brukselę propozycje rewizji pozwalają sądzić, że zwyciężyła „miękką” koncepcja rewidowania europejskiego budżetu:** państwa, które źle wydają pieniądze, nie będą karane ani nawet krytykowane. W ramach rewizji Bruksela po prostu dołoży pieniądze na kolejne inicjatywy.

W dniu 14 września br. Komisja Europejska, reprezentowana przez komisarz ds. budżetu Kristalinę Georgiewę, przedstawiła pakiet² propozycji prawnych składających się na rewizję budżetu UE. W pakiecie tym nie ma mowy o krytyce nieefektywności wydawania środków oraz o możliwych sankcjach. Wręcz przeciwnie, Unia wyłącznie chwali się swoimi osiągnięciami: „Średniookresowy przegląd bierze pod uwagę kluczowe osiągnięcia aktualnej siedmioletniej perspektywy budżetowej, podczas której budżet UE już zdążył odegrać zasadniczą rolę we wspieraniu najwyższych politycznych priorytetów [Unii]” – czytamy w komunikacie prasowym Komisji Europejskiej³. **Główną proponowaną przez Brukselę zmianą jest po prostu wzmocnienie tych dotychczasowych sukcesów dodatkowymi pieniędzmi**, przeznaczanymi na programy, z których część budzi poważne wątpliwości.

Istotnym elementem rewizji ma bowiem być wpompowanie łącznie 650 mln euro w Europejski Fundusz Inwestycji Strategicznych⁴. Z perspektywy celu, jakim jest długofalowy rozwój gospodarczy Europy, **EFIS jest projektem nieskutecznym, ponieważ opiera się na decydowaniu przez wyznaczonych przez unijne instytucje urzędników, jakie projekty mają zyskać finansowanie**. Istnieje ogromne ryzyko, że te wybrane przez urzędników projekty będą inwestycjami nietrafionymi w porównaniu z naturalną sytuacją, kiedy to prywatni przedsiębiorcy, konsumenci, kontrahenci i niezależne od polityków instytucje kredytujące decydują o rozwoju konkretnych przedsiębiorstw, inwestycji i branż gospodarki. W dodatku EFIS programowo „ma służyć wartościom Unii”, co może oznaczać, że projekty będą wybierane nie według ich wartości ekonomicznej i opłacalności, ale według ich zgodności z

¹ Anna Czepiel, „Polska nie wspiera efektywnej realizacji budżetu UE”, komunikat FOR nr 42, 17.10.2013 r., <http://www.for.org.pl/pl/d/3560c28084702d786c1e03fd3557be24>.

² http://ec.europa.eu/budget/mff/figures/index_en.cfm#com_2016_603 (dostęp 23.09.2016 r.).

³ European Commission, „State of the Union 2016: EU budget review further focuses budget on priorities, ensures more flexibility and less red tape”, 14.09.2016 r., http://ec.europa.eu/budget/news/article_en.cfm?id=201609141251 (dostęp 23.09.2016 r.), tłum. A. Czepiel.

⁴ European Commission, „State of the Union 2016: The European Fund for Strategic Investments (EFSI) - Frequently Asked Questions”, 14.09.2016 r., http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-2983_en.htm (dostęp 23.09.2016 r.).

unijnymi celami dotyczącymi np. walki z globalnym ociepleniem (warto zauważyć, że 20 proc. unijnego budżetu jest przeznaczane na „przeciwdziałanie efektom globalnego ocieplenia”). W ramach rewizji miliony euro mają pójść także na inne programy po prostu uznane przez Unię za przynoszące sukces, jak np. Inicjatywa na rzecz Zatrudnienia Ludzi Młodych (Youth Employment Initiative) czy program Horyzont 2020, który według unijnych urzędników ma być źródłem innowacji.

W zachwycie nad sukcesami Komisja Europejska zapomniała o konieczności zajęcia się błędami w wydatkowaniu europejskich pieniędzy, a przecież taki był pierwotny cel rewizji unijnej perspektywy finansowej na lata 2014-2020. **W przypadku Polski rewizja powinna służyć ograniczeniu ryzyka upolitycznienia środków i podporządkowania ich pod jeden cel.** A taki właśnie zamysł ma minister Mateusz Morawiecki w swoim „Planie na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju”: „Inwestycje [z funduszy unijnych] zostaną podporządkowane celom Planu na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju” – można przeczytać w treści planu⁵. Oznacza to, że fundusze unijne powinny służyć reindustrializacji (mimo że przemysł już teraz kształtuje aż jedną czwartą polskiego PKB⁶), a przede wszystkim tworzeniu i wzmocnieniu państwowych firm będących „narodowymi championami” oraz rozwinięciu wybranych przez polityków i urzędników gałęzi gospodarki (np. przemysłu lotniczego na Podkarpaciu czy budowy pojazdów komunikacji miejskiej w Polsce środkowej). Przez swój interwencjonizm i niespójność plan Morawieckiego jest wysoce szkodliwy⁷, dlatego nie należy podporządkowywać funduszy unijnych pod jego realizację.

Unijne wydatki na walkę z bezrobociem również wymagają kontroli w ramach planowanej niebawem rewizji budżetu UE. **Przykład Francji pokazuje, że pieniądze z unijnych programów na rzecz zatrudnienia osób młodych są marnotrawione.** W ramach „Gwarancji dla młodzieży” we Francji utworzono specjalny „status studenta przedsiębiorcy” dla tych młodych, którzy bez przerywania studiów chcieli budować własną firmę. W ramach tego programu utworzono 29 placówek, w których projekty młodych przedsiębiorców mogą zostać objęte opieką praktyków biznesu⁸. Okazuje się, że od września 2014 r. do czerwca 2016 r. ze statusu studenta-przedsiębiorcy skorzystało tylko 2072 osób (na 2,4 mln studentów we Francji), a 39 proc. studentów nie wie o możliwościach oferowanych przez taki status, mimo dużych wydatków przeznaczanych przez UE na promocję współfinansowanych przez siebie inicjatyw⁹. Projekt zatem albo nie został wystarczająco rozreklamowany, albo też nie jest dla młodych ludzi interesujący i wymaga poprawy bądź też likwidacji. Innym przykładem złego wydawania środków, którym powinna zająć się Unia podczas rewizji, jest to, że unijne pieniądze przeznaczone na walkę z bezrobociem młodych

⁵ Plan na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju – prezentacja,

http://www.mr.gov.pl/media/14840/Plan_na_rzecz_Odpowiedzialnego_Rozwoju_prezentacja.pdf, s. 40.

⁶ Zob. np. tekst Andrzeja Rzońcy „Plan Morawieckiego przebija pierwszą pięciolatkę Gierka” z 19.02.2016 r.

(<http://www.for.org.pl/pl/a/3804,Komentarz-FOR-Plan-Morawieckiego-przebija-pierwsza-pieciolatke-Gierka>). Autor udowadnia, że „Polska, która u progu transformacji była krajem rolniczym (w rolnictwie pracowała 1/3 Polaków), przeszła industrializację. Przemysł odpowiada za 25% PKB w naszym kraju wobec 19% średnio w UE”. Tym samym zakładane przez Morawieckiego podporządkowanie polityki gospodarczej reindustrializacji jest pozbawione sensu.

⁷ Zob. Aleksander Łaszek, Rafał Trzeciakowski, Karolina Wąsowska, „Władza w ręce urzędników, czyli rozwój według planu M. Morawieckiego”, Analiza FOR nr 13/2016, 6.09.2016 r.,

<http://www.for.org.pl/pl/a/4122,Wladza-w-rece-urzednikow-czyli-rozwoj-wedlug-planu-M-Morawieckiego>.

⁸ Jean-Pierre Boissin, „Étudiant-entrepreneur: un statut d’avenir?”, 13.09.2016 r.,

<https://theconversation.com/etudiant-entrepreneur-un-statut-davenir-65008> (dostęp 23.09.2016 r.).

⁹ Victoria Louvel, „Le statut étudiant-entrepreneur : un succès paradoxal”, 29.06.2016 r., <http://www.compta-online.com/le-statut-etudiant-entrepreneur-un-succes-paradoxal-rp57306> (dostęp 23.09.2016 r.).

są we Francji wykorzystywane do zniechęcania młodych bezrobotnych do pracy poprzez... wypłacanie im 461 euro miesięcznie przez okres jednego roku¹⁰.

W związku z ryzykiem marnotrawienia unijnych funduszy (co pokazują powyższe przykłady z Polski i Francji) krytyka postępowania poszczególnych państw Unii i możliwe kary za marnotrawstwo pieniędzy powinny być istotnym elementem rewizji budżetu UE na lata 2014-2020. Dopiero to może umożliwić realizację założeń, o których pisze Bruksela w jednym z proponowanych dokumentów rewizyjnych: „Wieloletnie ramy finansowe UE dostarczają stabilnych ram finansowania programom, które przyczyniają się do osiągnięcia strategicznych długookresowych celów (...) w obszarach konkurencyjności, wzrostu i zatrudnienia oraz ekonomicznej, społecznej i terytorialnej spójności”¹¹.

Warto jednak zaznaczyć, że groźba marnotrawienia unijnych funduszy może zostać ograniczona przez dobrą propozycję UE, aby **dzięki rewizji budżetu UE zwiększyć możliwość oddolnego wpływu obywateli na wydatkowanie unijnych pieniędzy. Wówczas mniejsze jest ryzyko, że rząd będzie chciał przeznaczyć je na różne centralnie planowane projekty.** Jakie konkrety proponuje Komisja? Po pierwsze, Bruksela chce wprowadzić wymóg zamieszczania w internecie przez instytucje pośredniczące w wydawaniu środków transparentnych informacji o miejscu i celach wydawania europejskich funduszy¹². Projekt Komisji Europejskiej zakłada także wprowadzenie następującego przepisu, który umożliwiłaby konsultacje społeczne w zakresie wydawania unijnych środków: „Obywatele mogą być konsultowani w kwestii implementacji budżetu Unii Europejskiej przez Komisję, państwa członkowskie oraz każdą inną jednostkę implementującą budżet UE”¹³. Choć, jak widać, konsultacje takie nie będą obowiązkowe, to istnienie takiego przepisu – w połączeniu z obowiązkiem publikowania transparentnych informacji – sprawi, że obywatele mogą wywierać na rząd oraz inne ośrodki skuteczną presję, aby konsultacje takie się odbyły. Godna uwagi jest także przedstawiona przez Brukselę w ramach rewizji **propozycja ograniczenia biurokracji przy wydawaniu unijnych funduszy** dzięki m.in. ujednoczeniu reguł rozliczania się różnych podmiotów uczestniczących w wydawaniu europejskich pieniędzy oraz zmniejszeniu wymogów sprawozdawczości dla małych i średnich przedsiębiorstw¹⁴.

Przedstawione w połowie września propozycje Komisji będą teraz opiniowane przez Parlament Europejski i Radę Unii Europejskiej. Na razie pakiet legislacyjny dotyczący rewizji unijnych ram finansowych na lata 2014-2020 nie był jeszcze przedmiotem obrad komitetu Parlamentu Europejskiego ds. kontroli budżetowej. Etap pierwszego czytania, na jakim znajduje się obecnie projekt, nie wymaga przedstawienia stanowisk Parlamentu i Rady przed upływem określonego terminu.

¹⁰ <http://www.gouvernement.fr/action/la-garantie-jeunes> (dostęp 23.09.2016 r.).

¹¹ Communication from the Commission to the European Parliament and the Council: Mid-term review/revision of the multiannual financial framework 2014-2020. An EU budget focused on results, Brussels, 14.09.2016 r., SWD(2016) 299 final, Commission Staff Working Document, http://ec.europa.eu/budget/mff/lib/COM-2016-603/SWD-2016-299_en.pdf, tłum. A. Czepiel.

¹² European Commission, „Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the financial rules applicable to the general budget of the Union (...)”, Brussels, 14.09.2016 r., COM(2016) 605 final, punkt 14, s. 20, http://ec.europa.eu/budget/mff/lib/COM-2016-603/COM-2016-605_en.pdf (dostęp 18.10.2016 r.).

¹³ European Commission, op cit., COM(2016) 605 final, artykuł 54, ustęp 3, s. 91, http://ec.europa.eu/budget/mff/lib/COM-2016-603/COM-2016-605_en.pdf (dostęp 18.10.2016 r.).

¹⁴ European Commission, op cit., COM(2016) 605 final, s. 5, http://ec.europa.eu/budget/mff/lib/COM-2016-603/COM-2016-605_en.pdf (dostęp 18.10.2016 r.).

Forum Obywatelskiego Rozwoju

FOR zostało założone w 2007 roku przez prof. Leszka Balcerowicza, aby skutecznie chronić wolność oraz promować prawdę i zdrowy rozsądek w dyskursie publicznym. Naszym celem jest zmiana świadomości Polaków oraz obowiązującego i planowanego prawa w kierunku wolnościowym.

FOR realizuje swoje cele poprzez organizację debat oraz publikację raportów i analiz podejmujących ważne tematy społeczno-gospodarcze, a w szczególności: stan finansów publicznych, sytuację na rynku pracy, wolność gospodarczą, wymiar sprawiedliwości i tworzenie prawa. Z inicjatywy FOR w centrum Warszawy i w internecie został uruchomiony licznik długu publicznego, który zwraca uwagę na problem rosnącego zadłużenia państwa. Działania FOR to także projekty z zakresu edukacji ekonomicznej oraz udział w kampaniach na rzecz zwiększania frekwencji wyborczej.

Wspieraj nas!

Pomóż nam chronić wolność oraz promować prawdę i zdrowy rozsądek w dyskursie publicznym.

Zdrowy rozsądek oraz wolnościowy punkt widzenia nie obronią się same. Potrzebują zaplanowanego, wyęźnionego i skutecznego wysiłku oraz Twojego wsparcia.

Jeśli jest Ci bliski porządek społeczny szanujący wolność i obawiasz się nierozsądnych decyzji polityków udających na Twój koszt Świętych Mikołajów, **wesprzyj finansowo nasze działania**. Każda darowizna jest dla nas ważna i potwierdza słuszność naszej pracy. Zachęcamy do regularnego wspierania FOR w postaci stałych przelewów.

Wyślij przelew na konto FOR (w PLN): 68 1090 1883 0000 0001 0689 0629

W sprawie darowizn, możesz się skontaktować:

Patrycja Satora, Dyrektor ds.rozwoju FOR

Tel. 500 494 173

Patrycja.satora@for.org.pl

Już dziś pomóż nam chronić wolność - obdarz nas swoim wsparciem i zaufaniem.

Wyślij przelew na konto FOR (w PLN): 68 1090 1883 0000 0001 0689 0629

KONTAKT DO AUTORA

Anna Czepiel

Analitik FOR

e-mail: anna.czepiel@for.org.pl

Fundacja Forum Obywatelskiego Rozwoju – FOR

ul. Ignacego Krasickiego 9A · 02-628 Warszawa · tel. +48 22 628 85 11

e-mail: info@for.org.pl · www.for.org.pl

[f/FundacjaFOR](https://www.facebook.com/FundacjaFOR) · [t/@FundacjaFOR](https://twitter.com/FundacjaFOR)